

רב נחמן

וכן הורה, שבדבר שאינו ניתן להתברר בראיה ועדים "כל דאליס גבר", היינו נותנים לשני בעלי הדין להתעצם בינם לבין עצמם, כי חזקה שמי שהדבר שלו ימסור נפשו להעמיד שלו בידו, ולא יותר בשום אופן לרמאי (ב"ב לד: ב; ועיין ברא"ש).

את א"י הוקיר רב נחמן מאוד. פעם סיפרו לו שפרצה מגפה בא"י, מיד גזר רב נחמן תענית. אמר: אם גבירה לוקה, שפחה לא כל שכן? (תענית כא: ב). עמד בקשרים עם המרכז הארצישראלי, וכל הלכה מסופקת היה שואל מחכמי א"י (ביצה כה: ב ועוד). כל כך החשיב את תורת א"י, עד שדחה הלכה ששמע משמואל רבו מפני הלכה מתנגדת שהובאה לו מא"י (שבת קח: ב). חכמי א"י היו רגילים לבוא לביתו ולהתארח אצלו. כן שהה בביתו עולא, שעורר במנהגיו ובדבריו את רוגזה של ילנא אשתו (ברכות נא: ב). רב נחמן התרועע הרבה עם הדרשן הארצישראלי ר' יצחק, שעל הרבה משאלותיו השיב לו במאמרי ר' יוחנן (תענית ה: א; סנהדרין צו: ב). רב נחמן אף היה בעל אגדה חשוב, ורגיל היה לעיין תדיר בספר אגדה (ברכות כג: ב).

זכה רב נחמן לשני שולחנות: היה עשיר ובעל נכסים, חתן הנשיא, וגדול הדור בהלכה ובאגדה. הרבה תלמידים ישבו לפניו, והמיוחד שבהם הוא רבא. מסופר: כשנפטרו זה מזה (ר' יצחק מרב נחמן) אמר לו רב נחמן: יברכני מר. אמר לו: אמשול לך משל, למה הדבר דומה? לאדם שהיה הולך במדבר, והיה רעב ועייף וצמא, ומצא אילן שפירותיו מתוקין וצילו נאה ואמת המים עוברת תחתיו. אכל מפירותיו ושתה ממימיו וישב בצילו. וכשביקש לילך אמר: אילן, אילן, במה אברכך? אם אומר לך שיהו פירותיך מתוקין – הרי פירותיך מתוקין; שיהא צילך נאה – הרי צילך נאה; שתהא אמת המים עוברת תחתך – הרי אמת המים עוברת תחתך; אלא יהי רצון שכל נטיעות שנוטעין ממך יהו כמותך. אף אתה, במה אברכך? אם בתורה – הרי תורה; אם בעושר – הרי עושר, אם בבנים – הרי בנים, אלא יהי רצון שיהו צאצאי מעיך כמותך (תענית ה: ב-ו: א). שלושת בני רב נחמן: מר זוטרא, רבה ורבין היו תלמידי חכמים.

אמורא בבלי מפורסם בדור השני והשלישי. אביו רב יעקב היה מסופרי הדיינים בבית דינו של שמואל בנהרדעא (ב"מ טו: ב). רב נחמן מסר על מנהגי בית הדין שראה בבית דינו של שמואל בעת שהיה כבן שש כבן שבע (שם). את ראשית תורתו קיבל כנראה מאביו, שבשמו הוא מוסר כמה פעמים (ביצה כו: ב; זבחים נו: א). את עיקר תורתו קיבל מפי שמואל, שאותו הוא מכבד ביותר, קורא לו בדרשותיו "רבננו" (עירובין טו: ב), ואף מרבה למסור בשמו בהלכה ובאגדה (כגון שבת נו: ב; קנב: ב). תלמיד מובהק היה גם לרבה בר אבהו, שהיה ממשפחת ראשי הגולה. לפי דעת אחרים, היה בעצמו ראש גולה. רבה בר אבהו נתן לו את בתו החכמה ילנא לאשה.

אחרי שנעשה רב נחמן "חתנא דבי נשיאה" נתמנה לדיין, לדון בדיני ממונות, מקצוע שהתמחה בו מנעוריו. הוא הוכר לדיין מומחה על ידי הכול, עד שרב הונא ביטל את דברי עצמו מפני דברי רב נחמן בנימוק: משום שאתה קרוב לבית ראש הגולה, ששם שכיחים דינים (ב"ב סה: א). ונקבע כלל: הלכה כרב נחמן בדיני (דיני ממונות) (כתובות יג: א). אף רב נחמן הכיר בערך עצמו כדיין מומחה, עד שאמר: כל העולם לגבי דידי בענייני דין הם דרדקים (ב"מ סו: א). ועל דברי הברייתא: "ואם היה מומחה לרבים דן אפילו יחידי" אמר רב נחמן: כגון אני (סנהדרין ה: א). פעם כשהתאונן אחד ההדיוטות לפני רב נחמן על רב יהודה (בר יחזקאל), לא היסס רב נחמן להזמינו לדין. אולם משיחותיו עם רב יהודה הכיר רב נחמן עד מהרה שרב יהודה נעלה בערכו, ושלא מן הראוי היה להזמינו לדין (קידושין ע: א-ב).

עם כל גדולתו לא בוש רב נחמן להודות לפני תלמידו "איני יודע" (שבת סו: א). פעם כשטעה בדרשתו, שלח להכריז לפני הציבור: דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי (עירובין טו: ב). את גדולתו תלה רק בזכות תורתו. הוא היה אומר: אילולא תורה – כמה נחמן יש בשוק (קידושין לג: א). רוב הלכותיו של רב נחמן הם בדיני ממונות בסדר נזיקין, והרבה כללים קבע בהלכות אלה. ידועה תקנתו לחייב שבועת היסטת לכופר בכל, כי "חזקה אין אדם תובע אלא אם כן יש לו עליו" (שבועות מ: ב);

[מתוך: אנציקלופדיה לחכמי התלמוד והגאונים, בעריכת מרדכי מרגליות, עמ' 268-269]